

КОЖЕДУБ

Іван Микитович

ВИДАТНИХ ЗЕМЛЯКІВ

Уродженцем нашої області (1920-1991)
є й найвидатніший повітряний ас другої світової
війни, єдиний з українців, хто звання Героя
Радянського Союзу удостоївся аж тричі.

Григорій ХВОСТЕНКО

«СУМЩИНА»

Народився він у селі Об-
ражівка, нині Шост-
кинського району, в
сім'ї селянина, який служив
дзвонарем у місцевій церкві.
Батько Івана, людина глибоко
віруюча (похований на цер-
ковному дворі, що було виявом
пошани), схильна до роздумів
(писав навіть вірші), залюбле-
на в природу, прищеплював
трьом синам принципи висо-
кої моралі і гуманізму. Батько-
ва наука не виявилася марною.

Іван закінчив у рідному селі
семирічну школу і вступив до
Шосткинського хіміко-техно-
логічного технікуму. У Шостці
той час діяв аероклуб. Упер-
ше думка про набуття фаху
пілота прийшла до Івана, коли
в 1938 році почалися бойові
дії на озері Хасан. І хоча завя-

первагу атаці ззаду, я пішов
на хитрість. Дав можливість
німцю зайти мені у хвіст. І
«свічкою» пішов угору. Німець
- за мною. На вертикалі «Ла-
вочкин-5» був сильнішим за
«мессершмітта». А противник,
переслідуючи мене, відстав.
Цього мені виявилось досить,
щоб залпом із двох гармат роз-
нести літак з чорним хрестом
на шматки...

Відтак, на борту Кожедубо-
вого «Лавочкина» з'явилася пер-
ша зірочка. Майстерність льот-
чика і кількість повітряних пе-
ремог зростали, він ставав
справжнім асом. Тим часом
наближалася одна з найкро-
вопролитніших операцій з по-
долання ворога, що добре за-
кріпився на високому березі
Дніпра. Знову цитуємо спога-
ди Івана Микитовича: «Коли
наші війська підійшли до Дніпра
і з ходу форсували цю потуж-

техніку вприсовив начальника аероклубу Виноградова прийняти його. Нові друзі - Ваня Потапенко та Льоня Коломієць - робили все, аби новачок наверстав упущене. І вже під час навчальних польотів юнак дивувався своєю вправністю свого інструктора, військового пілота Олександра Калькова.

1940 року І. Кожедуба мобілізували в армію і, з огляду на успіхи в аероклубі, направили навчатися до Чугуївського авіаційного училища. Закінчив його в 1941 році і залишився тут інструктором, що було визнанням льотчицького хисту. З початку війни просився на фронт з евакуйованого училища, але йому відмовляли: треба ж комусь навчати завтрашніх пілотів майстерності. Пізніше згадував: «Війна йшла на території України. З болем в серці думав про рідну землю. Знову і знову подавав рапорти про відправку на фронт, та мені відмовляли». Мав Іван Микитович до фашистів й особистий рахунок: брат Яків загинув під Сталінградом, іншого брата, Григорія, насильно вивезли в німецьку неволю.

Лише у березні 43-го сержант Кожедуб потрапляє на фронт.

- Перший повітряний бій я прийняв на Курській дузі, 6 липня, - пригадавав пізніше Іван Микитович. - У небі під Белгородом мені зустрівся перший німецький ас. Це був «мисливець-одиначка». Літак розмальований, а сам пілот тримався нахабно. Почував себе, очевидно, королем повітря. Наша дуель почалася складним каскадом фігур вищого пілотажу на найвищих швидкостях. Німець і я намагалися витиснути із своїх машин все, щоб зайняти найвигіднішу позицію для атаки. Знаючи, що фашисти віддають

тільки перевагу, пілотам поставили завдання - надійно прикривати наші плацдарми, переправи і людей. Я вже був командиром ескадрильї, і вилітали ми по кілька разів на день. Водив групи, організовував бої, тільки за десять днів битви за Дніпром ми збили близько сорока ворожих стервятників. Особисто я в ті місяці збив одинадцять літаків, мій рахунок збільшився до двадцяти».

4 лютого 1944 року старшому лейтенантові Івану Кожедубу, який на той час здійснив 146 бойових вильотів і збив 20 літаків противника, присвоїли звання Героя Радянського Союзу. З боями, прикриваючи наземні війська, Іван Микитович пройшов Україну і перелетів у Молдавію. Там йому вручили побудований на заощадження колгоспника Івана Конєва іменний літак. На ньому він брав участь у боях 2-го Українського фронту, який у березні 1944-го вийшов на державний кордон з Румунією.

Ескадрилья, якою командував наш земляк, прикривала наші підрозділи під містом Ясси. Бої точилися напружені. Одного разу пілоти зустріли в повітрі двадцять фашистських бомбардувальників. І Кожедуб метким вогнем збив одного з них, німецькі «хейнкелі» повернули назад; та з'явилася друга група хрестатих машин, ескадрилья Івана Микитовича розігнала і її. У баках липалося мало пального, коли наші пілоти помітили ще понад тридцять ворожих літаків. Кожедуб пішов в атаку на ведучого, ховаючись за невелику хмарину, здійснив лобову атаку. Вогненні траси майже торкалися бортів його машини, та герой стрімко скорочує відстань і стріляє. Німець пірнає під «Лавочкіна». Тоді Іван Микитович повертає назад, на зустрічному курсі вмить проскакує че-

рез бойовий порядок противника, та десяток винищувачів його переслідують. Маневруючи, герой відходить від ворога. Пізніше на командному пункті з'ясували, що ведучий фашистів упав і розбився, а решта німецьких літаків скинули бомби далеко від цілі, не завдавши шкоди нашим підрозділам.

Кількість повітряних перемог Івана Кожедуба неухильно зростала. До літа 1944 року він уже знищив 45 ворожих літаків, на його грудях засяяла друга Зірка Героя. Івана Микитовича призначають заступником командира авіаційного полку, який виконував бойові завдання методом так званого «вільного полювання», капітан Кожедуб і тут виявив зразки мужності і витривалості. Зі своїм полком І. Кожедуб брав участь у важких боях, визволяючи Прибалтику, ведучи вогонь під час Білоруської та Вісло-Одеської операцій. За кілька днів група двічі Героя знищила на 3-му Прибалтійському фронті 12 гітлерівських літаків.

Наші війська рухалися в берлінському напрямку. Іван Кожедуб по кілька разів вилітав на бойові завдання. В ті дні він довів рахунок збитих ним літаків до 50. П'ятдесятій збив 10 лютого 1945 року. Тоді він, перелетівши через Одер, зустрівся відразу з двома ворожими винищувачами. Кожедуб відразу ж атакував одного з них, той, вибухнувши, полетів донизу, його напарник поспішив утекти. Вже на аеродромі Іван Микитович дізнався, що знищив ворожого аса, який на західному фронті збив вісім англійських та американських літаків.

Усього ж за роки війни І Кожедуб здійснив 330 бойових вильотів, 120 разів перебував у двобої з ворогом, збив 62 ворожі машини. Указом Пре-

зиди Верховної Ради СРСР від 18 серпня 1945 року гвардії майору Івану Кожедубу втретє присвоєно звання Героя Радянського Союзу. Славний льотчик був нагороджений і сімома орденами Червоного Прапора, орденом Олександра Невського, двома орденами Червоної Зірки та багатьма медалями.

Уже по війні історики другої світової війни підбивали підсумки: кого ж вважати повітряним асом № 1 за минулі бої? Називали німця Хартмана, японця Нішізаві, американця Бонга, англійця Джонсона, росіянина Покришкіна. Та все ж аналізуючи коефіцієнт ефективності - кількість боїв і кількість збитих літаків, - пильну першості віддали українцеві Івану Кожедубу.

У післявоєнні роки Іван Микитович командував полками і з'єднаннями. Коли почалася війна на Корейському півострові, саме йому довірили радянські авіачастини, які брали там участь у боях. Він закінчив Військово-повітряну академію, освоював нові типи літаків. Знову навчався - в Академії генерального штабу, і в 1953 році в тридцятичотирирічному віці колишній сільський хлопчина з Ображіївки став генералом.

Проходив службу на відповідальних посадах у Військово-Повітряних Силах, був військовим інспектором-радником групи генеральних інспекторів Міністерства оборони СРСР. Обирався депутатом Верховної Ради колишнього Союзу чотирьох союзників. Написав кілька книг воєнних мемуарів.

Незважаючи на світову славу, маршал Іван Кожедуб лишався простим і доступним у поведженні з людьми, радо відгукувався на запитання до Сумщини; всім, хто його знав, запам'ятався безпосередністю, енергійністю, правдивістю.